

Марина Василівна ФОМЕНКО,

ад'юнкт Харківського національного університету внутрішніх справ, Харків, Україна;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6606-5769>

Науковий керівник: Кондратов Дмитро Юрійович,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, Харків, Україна

КОРУПЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗАКОННИЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

Глобалізаційні тенденції розвитку сучасного світу разом із соціально-конструктивними ефектами в інформаційній, економічній, правовій, культурній, оборонній сферах, неодмінно тягнуть за собою й низку ризиків криміногенного значення. Їх перелік – вельми широкий, а спектр кримінологічної та юридичної значущості – досить строкатий. Втім, серед безлічі таких наслідків рельєфно виділяється зона суспільних протиріч, змістом яких є конфлікт між публічною та приватною сферою. Він виражається як у низці юридично позначених явищ (корупції, авторитаристських і тоталітаристських тенденціях розвитку політичної системи, злочинних порушеннях особистих прав людини), так і у неформалізованих, трансперсональних негативних станах і процесах (правовому, політичному нігілізмі, поширенні репресивної свідомості, ксенофобії у різних її проявах тощо), контури яких виходять далеко за географічні межі окремих держав. Відтворення та загострення вказаних конфліктних і конфліктогенних аспектів соціодинаміки диктує необхідність постановки на порядок денний задач щодо удосконалення, передусім, національних механізмів захисту особистих та політичних прав людини. Серед останніх найбільш виразно проявляють свою функціональну значущість особисті та солідарні права, пов'язані з реалізацією правових форм відстоювання колективних інтересів, укріпленням реальної демократії.

Особливо гостро питання всебічного та реального гарантування низки прав першого й другого покоління постають у транзитивних суспільствах, до яких, зокрема, належить й українське. Триваючі політико-правові, економічні, культурно-психологічні трансформації у напрямі лібералізації суспільного устрою загалом цілком закономірно відчують системний опір факторів консервативної властивості, що у вітчизняних реаліях об'єктивно мають кримінальні форми прояву. Серед одних з таких, що суттєво гальмують прогресивний демократичний, правовий поступ, – перешкодження законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій. Цей злочин має наскрізний суспільно небезпечний характер для низки соціальних інститутів відстоювання групових та особистих економічних, політичних прав громадян. Істотно порушуючи відносини у сфері трудової, політичної та різного роду громадської діяльності на індивідуальному, груповому рівнях соціальних вза-

ємодій, він здатен поширювати свої віддалені деструктивні наслідки й на макрорівень, визначаючи негативні компоненти політичної кон'юнктури, сприяючи розриву каналів комунікації між громадою, громадськістю та органами публічної адміністрації, підживлюючи підґрунтя соціальної напруженості в цілому. Саме тому комплексна протидія злочинам, передбаченим ст. 170 КК України, на основі удосконалення, перш за все, кримінально-правових її засобів видається вельми актуальним завданням на сучасному етапі державного будівництва.

Водночас, позначена проблема не є функціонально і суто ґносеологічно автономною. Справа в тому, що суспільні відносини, яким завдається шкода внаслідок перешкодження діяльності політичних партій, формуються, перш за все, у сфері політики. Ба більше: основні фактори перешкодження також мають політичне джерело походження та візуалізуються у зоні явної чи прихованої конфронтації різних політичних акторів. В такому розумінні саме перешкодження має політичну мету, що дозволяє віднести цей злочин до розряду політичних. У генезі останніх корупційні практики, як правило, мають застосовуються для легітимізації, створення юридичного прикриття злочинного впливу на політичну партію та її діяльність.

В залежності від функціональної специфіки корупційних злочинів у механізмі перешкодження законній діяльності політичних партій, вони можуть мати різний характер, врахування якого повинно враховуватись при розробці та реалізації заходів запобігання, а саме:

1) *корупційні злочини як елемент механізму перешкодження законній діяльності політичної партії в контексті політичного переслідування її члена або ж партії в цілому.* Метою таких дій є вплив на лінію партійної роботи, окремий її сектор (регіон), чи на її активність. Корупційні злочини, таким чином, мають суто інструментальну природу. В цьому аспекті варто погодитись із Ю. В. Орловим, який вважає за необхідне розмежовувати політико-правове переслідування (як елемент кримінально-правової політики) та політико-дискримінаційне переслідування [1, с. 122–124]. Останнє є неправомірною діяльністю державних органів, їх службових осіб та/або недержавних суб'єктів, здійснюваною як комплекс функціонально спільних заходів, що застосовуються в порушення принципу рівності громадян та/або юридичних осіб за ознакою їх

політичної діяльності, політичних переконань, з метою вплинути на їх чинну та/або потенційно можливу політичну активність, або помсти за її прояви у минулому. Таке переслідування слід вважати політично злочинною діяльністю в цілому, яке відтворює біхевіористську, силову модель реалізації політичної влади [2, с. 262–265, 267]. Корупційні злочини, таким чином, набувають характеру одного з важелів політичного переслідування. При цьому їх суб'єктами можуть виступати судді (одержання неправомірної вигоди як умови винесенні завідомо неправосудного рішення щодо заборони мирного зібрання, ініційованого політичною партією тощо), службові особи органів Міністерства юстиції з питань легітимізації діяльності політичних партій і т. д.;

2) *корупційні злочини як елемент механізму несистематичного впливу на законну діяльність політичних партій з метою перешкодження їй*. Такі корупційні злочини має наслідком ситуативне (епізодичне) перешкодження реалізації ними своїх цілей, задач у конкретній обстановці з урахуванням політичної кон'юнктури, електоральних настроїв і т. д. Конкретним змістом діяльності службової особи, суб'єкту корупційного злочину, може бути як неправосудні судові акти, акти органів місцевого самоврядування (наприклад, щодо затвердження

проведення робіт з благоустрою населеного пункту у тому місці, де плануються ініційовані політичною партією масові заходи), інформаційні кампанії чи окремі сюжети у засобах масової інформації (з метою дискредитації політичної партії чи окремих її членів та, таким чином, перешкодження їх діяльності) тощо;

3) *корупційний злочин як елемент механізму усунення політичного конкурента через судову заборону діяльності політичної партії*. Остання здійснюється згідно зі ст. 21 Закону України «Про політичні партії в Україні» на підставі адміністративного позову центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері реєстрації (легалізації) об'єднань громадян. Але важливо зауважити, що йдеться про ситуації, коли дійсні підстави для відповідної заборони відсутні. В такому разі прийняття завідомо неправосудного рішення адміністративним судом поєднане не лише з корупційним злочином, а й службовим підробленням, в тому числі й з боку службових осіб зазначеного центрального органу виконавчої влади. Таким чином, формується цілий ланцюг корупційних злочинів, переривання якого залежить від виявлення політичного актора, «групи тиску», інтересам якого не задовольняє діяльність конкретної політичної партії в принципі.

Список бібліографічних посилань

1. Орлов Ю. В. Політичне переслідування як соціально-правовий феномен: кримінологічний аспект. *Право і Безпека*. 2015. № 2 (57). С. 120–126. URL: <http://pb.univd.edu.ua/?controller=service&action=download&download=21594> (дата звернення: 12.02.2017).

2. Орлов Ю. В. Політико-кримінологічна теорія протидії злочинності: монографія. Харків: Діса Плюс, 2016. 656 с.

Одержано 13.02.2017